

Вікторія Атаманчук
доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник
відділу інформаційно-дидактичного моделювання
Національного центру «Мала академія наук України»,
головний науковий співробітник відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури,
Інститут педагогіки НАПН України
(м. Київ, Україна)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ШКІЛ З МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Важливого значення набуває окреслення підходів до навчання української мови, як визначених категоріальних орієнтирів, що детермінують специфіку та особливості розгляду навчального матеріалу й визначають методи, прийоми, способи, засоби навчання тощо з метою формування цілісного уявлення про ті аспекти дійсності, які відображені у навчальному матеріалі і які доцільно розглядати у відповідності до певної стратегії, що дозволяє здійснити цей розгляд максимально ефективно.

З-поміж сучасних підходів до навчання української мови учнів 5-6 класів можна виокремити найбільш вагомі підходи, які також адаптовані для застосування у школах з мовами національних меншин: компетентісний підхід, особистісний підхід, діяльнісний підхід, комунікативний підхід, компаративний підхід. У відповідності до Державного стандарту базової середньої освіти 2020 р., компетентісний підхід розглядається як основоположний і обов'язковий для реалізації у середній школі.

У чинних програмах з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів із мовами національних меншин належна увага приділяється визначенню підходів до навчання української мови. Автори програми з української мови для класів з навчанням угорською мовою акцентують увагу на комунікативно-функціональному підході: «Комунікативно-функційний підхід, що лежить в основі навчання української мови, пріоритетним передбачає саме розвиток умінь і навичок мовленнєвої діяльності, а робота над мовною теорією, формування знань і умінь з мови підпорядковується завданням розвитку мовлення. Тому зміст програмового матеріалу в кожному класі розпочинається мовленнєвою змістовою лінією» [1, с. 3].

У програмі з української мови для класів з навчанням румунською мовою також підкреслюється вагомість комунікативного підходу: «Сучасний підхід до вивчення української мови передбачає передовсім формування в школярів комунікативної компетентності – здатності спілкуватися за допомогою мови в будь-якій життєвій ситуації, користуватися мовою не тільки як засобом спілкування, а й навчання, пізнання навколишньої дійсності» [2, с. 135].

Окреслення ключових підходів до навчання відіграє вагомую роль у Державному стандарті базової середньої освіти, який визначає загальні принципи формування навчальних програм. Так, на основі компетентісного підходу у Державному стандарті визначаються вимоги до результатів навчання. До однієї із ключових компетентностей у стандарті зараховується вільне володіння українською мовою, що передбачає наявність таких вмінь: «здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм сучасної української літературної мови, типів мовної взаємодії, особливостей стилів мовлення

інформаційних та художніх текстів, медіатекстів тощо; здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел у різних освітніх галузях і контекстах, критично осмислювати її та використовувати для комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей; відповідально, усвідомлюючи цінність української мови як мови взаємодії на всій території держави, використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження» [3].

Отже, важливим фактором навчальної діяльності, зафіксованим у Державному стандарті, виявляється компетентнісний підхід у вигляді набуття знань, досвіду, практичних навичок та здатність їх використовувати у практичній сфері, а його проекція на мовознавчу сферу орієнтує на формування прикладних результатів у вигляді здатності спілкуватися українською мовою, використовуючи широкий мовний арсенал, здобувати і накопичувати знання, використовуючи набуті мовні вміння і навички, та оперувати ними у відповідності до конкретних цілей, можливостей, потреб.

Компетентнісний підхід базується на узгодженому поєднанні теоретичних знань із можливостями їхнього практичного застосування. У процесі навчання української мови учнів 5-6 класів шкіл з мовами національних меншин компетентнісний підхід варто розглядати з позицій формування конкретних комунікативних навичок, що засвідчують здатність до висловлювання та сприйняття інформації на належному рівні; здатність здійснювати певні логічні операції (аналізу, порівняння, обґрунтування, узагальнення, систематизації тощо) і здатність демонструвати предметні уміння і навички у відповідності до програмного матеріалу.

У компетентнісному підході важливу роль відіграють наступні характеристики: у здобутті знань і умінь учнів пріоритетного значення набуває практична діяльність; створюються сприятливі передумови для практичної реалізації творчого потенціалу учнів; відбувається постійний розвиток і вдосконалення набутих умінь учнів; мотивація учнів, що втілюється у вигляді розуміння мети і цілей навчання, стає вагомим чинником навчальної діяльності; відбувається активне формування світоглядних орієнтирів як результату усвідомленої пошукової діяльності учнів; навчальний матеріал розглядається у контексті багатовимірного сприйняття, що забезпечує можливості його використання і практичного застосування у різноманітних сферах (самопізнання, міжособистісного спілкування, діалогу культур тощо); використання елементів інформаційно-комунікаційних технологій як ефективних засобів для реалізації практичних навичок учнів у процесі навчання.

Компетентнісний підхід розрахований на формування в учнів здатності пристосовуватися до постійно змінюваних умов соціально-культурного існування, виявляти гнучкість у застосуванні здобутих практичних навичок, адаптуючи їх до різноманітних контекстів.

Список використаних джерел

1. Модельна навчальна програма «Українська мова для класів з навчанням угорською мовою. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Гнаткович Т. Д., Шумицька Г. В., Борисова Є. Е., Лукач А. Ю. Київ, 2021. 102 с.

2. Модельна навчальна програма «Українська мова для класів з навчанням румунською мовою. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти /

Фонарюк Т. І., Кульбабська О. В., Філіп Ю. Л., Костіна-Кніжницька А. В., Сиротюк О. М.). Київ, 2021. 142 с.

3. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

Марина Ашихміна
аспірантка кафедри освіти та управління навчальним закладом,
Класичний приватний університет
(м. Запоріжжя, Україна)

КАЗКОТЕРАПІЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Проблемі професійної діяльності корекційних педагогів у контексті інклюзивної освіти присвячено праці українських та зарубіжних вчених, зокрема таких, як Д. Барбер, В. Бондар, Е. Джордан, Т. Лещинська, Т. Лорман, М. Малофєєв, О. Мартинчук, Т. Мітлер, В. Синьов, О. Хохліна та ін.

У дітей дошкільного віку під дією різних чинників формуються правила поведінки, ціннісні орієнтири, виховується розуміння добра і зла тощо. Для проведення психокорекційної роботи з дітьми з особливими потребами використовуються сюжетно-рольові ігри, арт-терапія, корекція зв'язного мовлення, вправи розвивального характеру, психогімнастика.

Ігри та вправи на розвиток розуміння мовлення, уточнення та збагачення словника, формування навичок зв'язного висловлювання: словникова робота, опис предметів і малюнків, складання розповіді за серією сюжетних малюнків, відповіді на запитання, формулювання запитань дитиною з опорою на унаочнення і без нього, перекази текстів, складання розповідей на задану тему (одноосібно та колективно).

Сюжетно-рольові ігри сприяють інтенсивному розвитку наочно-образного мислення, довільності психічних процесів, створюють умови для формування власного соціального статусу, волі, підтримують мотивацію участі у корекційних заняттях.

Використовуються сюжетно-рольові ігри також як форма організації дітей для виконання вправ і завдань розвивального характеру з метою пошуку способів конструктивного розв'язання конфліктів, реагування різних емоційних станів, зокрема, тривожності, агресивності, радості, здивування. У процесі гри відбувається засвоєння соціальних ролей дітьми, формування навичок соціальної взаємодії.

Казка має потужний виховний потенціал у моральному аспекті, вона повинна використовуватися не лише з метою загального розвитку дітей, розширення їхнього світогляду, а й для виховання кращих людських рис та чеснот. Сюжет казки – завжди цікавий, зрозумілий, захопливий і доступний для розуміння його дітьми.

Як стверджував В. Сухомлинський, «казка для маленьких дітей – не просто розповідь про фантастичні події, це – цілий світ, в якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю». Особливого значення надавав педагог казці у процесі розвитку дитини, вважав її чудодійним засобом розвитку мовлення та морального виховання дітей: педагог вважав, що казка – це свіжий вітер, що роздуває